הישיבה השלוש־מאות־וארבעים־ושמונה של הכנסת השניה

יום שני, כ"ט טבת תשי"ד (4 ינואר 1954)
ירושלים, בנין הכנסת, שעה 20.06

חוק אגרות מדינת ישראל (מילווה הפיתוח), תשי"ד — 1954
(המשך הדיון)

היו"ר ז. שפר:

אני מתכבד לפתוח את ישיבת הכנסת השלוש־מאות וארבעים־ושמונה.

נמשיך בדיון בחוק אגרות מדינת־ישראל (מילווה הפיתוח).

רשות־הדיבור לחברת־הכנסת וילנסקה.

אסתר וילנסקה (מק"י):

כנסת נכבדה. חוק אגרות מדינת־ישראל הוא המשך של המילווה שהיה מכונה „מילווה העצמאות". הממשלה ודברי הקואליציה מנסים להציג את המילווה כמסייע לפיתוח, אולם המילווה הנוכחי וכן המילווה הקודם שהיה מכונה „מילווה העצמאות" שימשו ומוסיפים לשמש גורם לתלות פוליטית, כלכלית וצבאית של ישראל בארצות־הברית. מילווה זה כרוך בחתימה על אמנה המבוססת על חוק הבטחון ההדדי האמריקני, אשר לפיו תתחייב ממשלת־ישראל לתמוך בצעדים שינקטו שליטי אמריקה במדיניותם הבאה להגביר את המתיחות הבינלאומית ולנסות להפוך את המלחמה הקרה למלחמה חמה.

ידוע, שבפתיחת מילווה העצמאות בארצות־הברית אמר הנרי מורגנטאו, כי בבוא שעת מבחן תעמיד ישראל 200,00 חיילים לרשות ארצות־הברית. אבא אבן העיר באותו מעמד, כי מורגנטאו לא הערים במידה מספקת את כושר הגיוס של ישראל. הודעה זו נמסרה ב־9 במארס 1953 בעתון „הארץ" בשם דוברו בארצות־הברית. בהכרזה מאוחרת יותר הכריז מורגנטאו במסיבה דומה של ועידת מילווה־העצמאות, כי ישראל תעמיד 250,000 חיילים, מלבד סוסים וחמורים, וכי זה יהווה כוח מחץ חשוב אפילו בממדים אירופאיים. אפשר להניח כי סוסים וחמורים ילכו לשם מטרות אלה אם יכריחו אותם, אבל חיילי ישראל לא יסכימו להלחם לאינטרס של אמריקה.

חבר־הכנסת ציזלינג חושב כי הכרזות אלה של מורגנטאו היו מקריות. אולם עובדה היא ששליטי ארצות־הברית סוחטות התחייבויות צבאיות באמצעות מילוות מגרוריהם ברחבי העולם הקאפיטאליסטי. עובדה זו אינה משאירה ספק כי המילווה הזה של ישראל באמריקה כרוך בתנאים פוליטיים משעבדים. גם העובדה שהסיוע האמריקאי עוכב לפני זמן קצר בקשר עם תביעתם של שליטי ארצות־הברית מממשלת ישראל לקבל התחייבויות נוספות, גם היא משמשת הוכחה ששליטי ארצות־הברית תובעים תמורה פוליטית והתחייבויות פוליטיות בעד הסכמתם להתיר לאסוף את המילווה בארצם. הם תובעים התחייבויות פוליטיות וצבאיות לטובת מדיניותם התוקפנית ולרעת אינטרס השלום של ישראל.

אנו מתנגדים להצעת חוק זו לא רק בגלל ההתחייבויות הצבאיות והפוליטיות הכרוכות בה, אלא גם בגלל הנזק הכלכלי והתלות הכלכלית הנגרמים על־ידי מדיניות זו של מילוות שהם מילוות שיעבוד.

שר־האוצר בחר להתעלם מן הלקח של המילוות הקודמים. הוא בחר להציג את המילוות הקודמים כמילוות שנועדו לפי־תות. אולם לקח המילוות הקודמים מלמד כי גם מילווה־העצמאות וגם מילוות־חוץ אחרים הכריחו את ישראל לקנות את רוב סחורותיה בארצות־הברית, מאחר שהמילווה לא ניתן בכסף מזומן אלא בסחורות. מחירי הסחורות שנקנו בארצות־הברית באמצעות המילווה היו מופקעים. לעתים המחירים עולים ב־50% על המחירים במקומות אחרים.

המילווה מביא להשתלטות נוספת של בעלי הון אמריקאי על מפעלים ישראליים ועל תוצרות ישראל. הואיל ומועד הפדיון של חלק מן האגרות חל בחודש מאי, והואיל והממשלה טוענת שאין לה מטבע־חוץ, היא הסכימה לשלם לחברות האלה במניות במפעלים ישראליים, שערכן הנקוב נשאר כפי שהיה קודם, כלומר, נמוך מאד. זה מאפשר לחברות הזרות להשתלט על מפעלים נוספים ולבצע את ההשתלטות הזאת בזיל הזול, כמעט חינם. המילווה הזה מהווה גורם נוסף בטיפוח יוקר המחירים. מחירי הסחורות הנרכשות באמריקה מכספי מילווה זה מופקעים מאד. הם גורמים גם להפסד למשק וגם לעליית המחירים. דוגמות אחדות של השוואת מחירי היבוא מארצות־הברית למחירים של יבוא אפשרי של מוצרים מארצות אחרות, הן מארצות סוציאליסטיות והן מארצות קפיטליסטיות, מוכיחות כי בכל המקרים שהובאו סחורות במסגרת המילוות האלה מארצות־הברית, מחירן עלה בהרבה, אפילו ב־50%, על מחירי המוצרים שאפשר היה להביאם מארצות אחרות, בתנאים של סחר־חליפין, של כיבוד הריבונות ושל תועלת הדדית. גם בעד מצרך כה חיוני כמו חיטה משלמים אנו לארצות־הברית מחירים מופקעים, העולים כמעט ב־50% על אלה המקובלים בשוק הקאפיטליסטי העולמי. כדאי לציין, שארצות סוציאליסטיות שונות, ובמיוחד ברית־המועצות, הציעו לישראל חיטה במסגרת סחר־חליפין. דבר זה היה מאפשר חסכון של מיליונים רבים של דולארים והיה יוצר אפשרות לסחר־חליפין במוצרים נוספים.

מדיניות המילוות מביאה לגידול מתמיד של הגרעון המסחרי. מאז קום המדינה הגיע היבוא ל־500 מיליון דולר, ואילו היצוא היה רק בסכום של 38 מיליון דולר. הגרעון המסחרי היה 462 מיליון דולר. שליטי אמריקה דורשים שנקנה רק את סחורותיהם, במחירים שהם מכתיבים ואת הסחורות שהם מכתיבים. הם אינם מסכימים שנייצא לארצות־הברית. הם אינם מסכימים לתנאים של תועלת הדדית. הם אינם מסכימים לתנאים של כיבוד ריבונותנו.

מדיניות המילוות הקודמים ומדיניות המילווה הזה הביאה להצפת שווקינו בסחורות מוגמרות מתחרות, לשיתוק הייצור ולהגדלת חוסר־העבודה.

שר־האוצר דיבר על המילווה וכינה אותו בשם „מילווה פיתוח". אבל הוא לא יכול היה להצביע על שום הישג בשטח הפיתוח, אשר בא כתוצאה מהמילווה הקודם או כתוצאה של המסחר במסגרת המילוות הקודמים. להיפך, התעשיה הישר־

אלית עובדת רק ב־25% מכושרה. האבטלה גדלה. התעשיה סלטה מתוכה בשנת 1952 בלבד, לפי הנתונים של התאחדות בעלי התעשיה, 19,000 פועלי תעשיה בלבד. וכידוע, האבטלה מתרחבת והולכת. רוב אוצרות הארץ נמצאים בידי זרים, משר־תקים ואינם מנוצלים. חלק ניכר של תעשייתנו נמצא בידים זרות.

בקשר עם ההוצאות ששר־האוצר עמד עליהן ואמר שי־גיעו בערך ל־5% בלבד, ברצוני לצטט קטע מ„הארץ" שנכתב ב־31 ביולי 1953, ובו נאמר כי ההוצאות הגיעו ליותר מ־25% מהכנסות המילווה הקודם.

ברצוני להדגיש, שבעקבות המילוות הקודמים, וכן בעק־בות המילווה הנוכחי, עובדים מפעלים ישראליים ונועדו לעבוד מפעלים ישראליים נוספים לרשותם של מחזיקי אגרות המיל־ווה באמריקה. בקשר עם פדיון אגרות המילווה הוקמו באמ־ריקה חברות החזקה גדולות בראשות בנקאים ידועים (שאחד מהם הוא מר גולדווסר), וכן חברות שונות הקונות את האג־רות מאת מחזיקיהן ב־60% מערכן הנקוב, כדי להגיש אותן לממשלה לפרעון או כדי לקבל מניות במפעלים ישראליים. בקשר לכך כדאי לציין את הודעתו של ד. הורוביץ, מי שהיה היועץ הכלכלי של הממשלה ונתמנה עתה למנהל הכללי של הבאנק הממלכתי, שהכריז בוועידה האחרונה של מילווה־העצמאות באמריקה, כי הממשלה מוכנה למכור את מניותיה במפעלי מפתח למשקיעי־חוץ ולמחזיקי אגרות מילווה־העצ־מאות. כן ראוי לציין את התכניות הקשורות בכך, וביניהן התכנית המכונה „תכנית דיקשטיין" (מנהל „אמפל") להעביר את שירותי הרכבות, הדואר, הטלפון והטלגרף לידי בעלי הון זר, תמורת אגרות מילווה־העצמאות.

הצעת החוק הנוכחית, שבאה בשינוי שם, דומה להצעת החוק הקודמת שהיתה מכונה „מילווה־העצמאות". השינוי הוא רק בשער הרבית, שנקבע עכשיו ב־4% במקום 3,5%. התוצ־אות תהיינה אותן התוצאות: רכוש ישראלי יימכר גם להבא במחצית המחיר למחזיקים האמריקאיים של האגרות החדשות; שווקינו יוצפו עוד יותר בסחורות לא־נחוצות, ובעיקרן מתח־רות; האבטלה תתרחב והיוקר יגדל, וההתחייבויות הפולי־טיות והצבאיות האנטי־ישראליות של הממשלה תרבינה ותס־כנה את עמנו ואת שלום ארצנו.

ישנה אלטרנאטיבה אחרת, דרך אחרת, שהיא היחידה העשויה להביא לפיתוח הארץ, מכיוון שדרך המילוות לא הביאה לפיתוח הארץ. הממשלה אינה יכולה להצביע על שום הישג בפיתוח כתוצאה ממילוות אלו. היא אינה יכולה להצ־ביע אלא על ריבוי ההתחייבויות הצבאיות והפוליטיות של ממשלת ישראל בדבר תמיכה במדיניות התוקפנית של שליטי ארצות־הברית. ישנה דרך אחת שתביא לפיתוח: הדרך של הלאמת אוצרות ארצנו, של הלאמת הזכיונות הזרים, של הפ־עלתם המלאה לטובת הפיתוח התעשייתי, החקלאי והכל צדדי של הארץ. הדרך האחרת אינה מילוות של „שנור", אלא סחר־חליפין עם כל הארצות המסכימות לכך על יסוד תועלת הדדית וכיבוד הריבונות; סחר־חליפין קודם־כל עם אותן הארי־צות שאין בהן משבר, וכות הקניה בהן גדל והתרחב. הן מצי־עות לנו, דוגמת ברית־המועצות, נפט וחמרי־גלם הנחוצים לתעשיה, וכן חמרי־מזון. סחר־חליפין עם ברית־המועצות ועם ארצות סוציאליסטיות אחרות, וכן עם ארצות קאפיטאליסטיות על יסוד של חליפין ושל תועלת הדדית — זוהי הדרך אשר תסייע לפיתוח הייצור, לפיתוח היצוא ולפיתוח הארץ; דרך זו רק היא תוכל להיות מכונה באמת דרך של פיתוח.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

כנסת נכבדה. מפי תעשיין אחד בשרון שמעתי סיפור כזה: הודיעו לו שתבוא לבקר בבית־החרושת שלו קבוצת תיירים מאמריקה. הוא הסכים ברצון והראה להם את כל בית־החרושת. ולפתע הוציא מלווה הקבוצה שלט גדול ובו כתוב „בית־חרושת זה נבנה על־ידי מילוה העצמאות" — והצלם צילם. שמעתי שעקבות כאלה של אגרות מילוה העצמאות מצויים בכל צינור שבארץ. אני חושב, ששר האוצר צדק בזאת, אולם ישנם שותפים רבים לצינורות אלה: המגבית, המילוה האנגלו־אמריקני, ההענקה ועוד. הייתי רוצה לדעת מהו חלקו של כל גורם בהשקעות שנעשו בארץ. זה היה מת־אים וצודק בוודאי, שבהזדמנות זו כשמסתיימת פרשה אחת של איגרות מילוה שהביאה 150 מיליון דולאר ומתחילה פרשה שניה שתוצאותיה אינן ידועות עדיין — יביא לנו שר האוצר דין וחשבון מפורט על מה שנעשה ב־150 מיליון דולאר אלה. כי לא ייתכן שכל אחד יחפש על דעת עצמו את העקבות בצינורות המים, כד להבדיל ולדעת מהו חלקן של האיגרות בכל צינור, ומה חלקם של המקורות האחרים.

הרבה יותר מעניינת היא הבעיה ששאלתי עליה בזמנו את שר האוצר המנוח מר קפלן: מי נהנה מ־150 מליון דולאר אלה? סוף סוף זה עסק די טוב: המדינה מקבלת על עצמה חוב בדולארים, אחר כך מחלקת אשראי וציוד, והמקבלים מתחיי־בים להחזיר את הערכים בלירות ישראליות. והרי האוצר דואג לכך שערך הלירה יירד משנה לשנה! ומי ישלם את ההפרש? — משלם המסים! כדאי לנו לדעת מי המאושר, החלוץ, הבונה, הסולל, היוצר, שקיבל לידו 150 מיליון דולאר אלה?

אני מוכרח לומר שמר אשכול למד את מלאכת האינ־פורמציה הקונגרסאית על בוריה. שואלים אותו כמה עלו לנו האיגרות, ומה הן ההוצאות, והוא עונה: „ההוצאות עולות לנו יחד עם הרבית 5,5% תוך שנה". מאחר שידוע לנו שה־מילוה הוא ל־15 שנה, הרי ההוצאות הן 15 כפול 2 אחוזים. לגבי הוצאות של מילוה, זה לא מעט: לגבי הוצאות של מג־בית, זה מתקבל על הדעת. אין לי כל טענה ששר האוצר לא השיג כספים אלה יותר בזול.

איזה יתרון חשוב לאותו הסקטור המאושר הנהנה מזה? איזה מתנית נותנים מאוצר המדינה? הפעם מוטלת האח־ריות לא רק על מפא"י א', אלא גם על מפא"י ב'.

בענין המילוה האמריקני — המילוה של הבנק ליצוא ויבוא, שם יש פיקוח מסויים. הבנק דורש דינים וחשבונות ומקבל אותם בכל שנה. אין שם סודות, אין שם תנאים פולי־טיים, אך הבנק יודע בכל זאת מה נעשה בכספו. מבחינה זו, היהודים, הקונים את הבונדים הם נושים יותר נוחים. הם מקבלים מידי שנה בשנה פרוספקטים הכוללים את הדין־וחשבון ששר האוצר מסר לנו היום על ההוצאות...

אסתר וילנסקה (מק"י):

שם יש יותר פרטים.

יוחנן בדר (תנועת החרות):

בכל אופן, שם יש יותר פרטים על המשק מאלה שנמ־רים לכנסת. אך אני מצאתי דרך, ומשרד האוצר מספק גם לי באדיבות רבה את אותו הפרוספקט, תדשים אחדים לאחר שהוא מתפרסם באמריקה, ויוצא שאני לומד באיחור את הס־רטים המתפרסמים באמריקה. על כל פנים יש בזה לחברי ועדת הכספים יתרון מסויים על יתר חברי הבית, כי להם

מותר לקבל פרוספקטים אלה, שכל איש מקבל אותם באמריקה, אם כי אנו מקבלים אותם באיחור מסויים...

משה סנה (סיעת־שמאל):
בדואר־אוויר תקבל יותר מהר.

יוחנן בדר (תנועת החרות):
אבל אני אמרתי שאני אסיר תודה גם על זה. ובכל זאת, יש באותם פרוספקטים ידיעות מעטות בהרבה מאשר בדינים וחשבונות שמקבל הבנק ליצוא ויבוא בוושינגטון.

אני חושב, שהפעם יש לחדש משהו, יש להבטיח לרוכשי הבונדים, שיקבלו אינפורמאציה־של־ממש על הנעשה בכספם, אינפורמאציה כזו אולי תביא גם לסיבוכים. מורגנטאו — שאני מכבד אותו מאד, הוא האדם שחיבר את תכנית מורגנטאו לגרמניה, ואיזו תהום בין הגישה של מורגנטאו לבין גישתם של אנשי השילומים, אני מכבד אותו מאד — זכות זו מספיקה ליהודי. אבל ידוע שמורגנטאו, שעמד גם אחר־כך בראש מפעל הבונדים — ויפה מצדו שעשה זאת — אמר משהו על שימוש בכספי הבונדים. היה שם משהו על ההסתדרות, היה שם משהו על חנק היוזמה הפרטית וכל מיני דברים כאלה. לאחר שאמר את הדברים האלה — הוא חלה. אני מאחל לו הבראה, ואני מאחל הבראה למשק המדינה. הבראה כזו תבוא כשמשק המדינה יתנהל בדרכים, שעליהן המליץ מורגנטאו — אם גם בעד המלצתו שילם במחלה פוליטית.

את יתר דברי אומר בוועדה...

יונה כסה (מפא"י):
מדוע לא השארת גם את זה לוועדה?

יוחנן בדר (תנועת החרות):
הייתי היום מאד־מאד מתון, ואל תדרוש ממני שברגע האחרון אגיד יותר ממה שאמרתי עד עתה.

היו"ר ז. שפר:
גם אין לו זמן יותר.

יוחנן בדר (תנועת החרות):
דווקא בגלל זה מתחילים עכשיו.

אין לנו שום סיבה להתנגד לחוק הזה, אך נעשה את המאכסימום כדי להבטיח הפעם בחוק גופו, שימוש יעיל ומתאים בכספים.

משה סנה (סיעת־שמאל):
כנסת נכבדה. אני רוצה להעלות ארבעה נימוקים נגד קבלת חוק זה בקריאה ראשונה ובעד החזרתו לממשלה.

הנימוק הראשון הוא, שהמילווה, כמילווה, מוצא בתנאים ששום לווה המכבד את עצמו והעומד איתן על רגליו, לא היה מוכן לקבל אותו.

אני קראתי לשר־האוצר מן הספסל בשאלה: מה הן התרצאות של הסידרה הקודמת, של „מילווה־העצמאות"? הוא אמר שזה בערך אחוז וחצי לשנה. לגבי הסידרה השניה הוא אמר שזה יגיע ל־6%, יחד עם הרבית; ומכיוון שהרבית היא 4%, זאת אומרת שההוצאות הן 2% לשנה. אבל ההוצאות אינן נעשות במשך כל 15 השנים של תוקף המילווה. ההוצאות נעשות בזמן ארגון הפעולה של ההחתמה על אגרות החוב. כלומר, הן מהוות 24% מראש. צריכים היו להציג את זה בפני הבית. חברי־הכנסת כולם יודעים אריתמטיקה פשוטה, והם צריכים להשיג, שאם זה מילווה — הרי זה מילווה בתנאים של אשראי ספסרי, אשר בפנים הארץ הוא נהוג בבורסה השחורה שברחוב ליליינבלום.

מדינה כלווה — נדמה לי שאין תקדים בהיסטוריה שתשלם אחוז כזה של רבית. זה אינו מילווה. זו פשיטת־רגל.

הנימוק השני — המילווה הוא צינור להעברה של נכסי המדינה להון הפינאנסי של ארצות־הברית של אמריקה. הצורה החיצונית היא: עזרה נדיבה של יהודים לבנין ישראל. אין ספק שבין חותמי אגרות־החוב ישנם רבים שזאת כוונתם היחידה והתמה. אך מהי המשמעות של מפעל זה?

אישר זאת שר־האוצר, הפעם באופן מוצנע, ובאופן מוסגן בדיון קודם. כאשר ציטטתי את דברי הורוביץ, עלה שר־האוצר על הבמה ובדבריו חיזק את הודעת הורוביץ, שהמדינה מוכנה להחליף את איגרות־החוב במניות של כל המפעלים השייכים למדינה או שלמדינה יש בהם חלק בבעלות. ואל יגידו לי שהכוונה לאותם היהודים, לאלה חצי מיליון האנשים שרכשו איגרות־החוב: „מה איכפת, אם להם יהיו מניות באיזה מפעל ישראלי"? לא בהם המדובר. מתארגן קונצרן פינאנסי, המרכז מהיהודים הקטנים האלה את האיגרות, והוא נכנס כשותף למפעלים ישראליים, כלומר, הבעלות והקונטרולה על נכסי המדינה ומפעלי המדינה עוברות לריכוזי ההון הפיננסיים הגדולים האמריקאיים. ולכן יש פה סתירה משוועת בין הפרופגנדה, בין הכוונה של חותמי איגרות־החוב הקטנים האלה, לבין התוצאה המעשית. התוצאה היא, שנכסי המדינה ומפעלי המדינה עוברים לבעלות של הבאנקים הגדולים באמריקה. ושר־האוצר אמר היום, שהוא מוכן לקצר את הדרך ומלכת־חילה לתת למלווים האלה חלק במפעלים ובנכסים של המדינה. זוהי אחת הצורות של אכספורט־הון ואכספורט־סחורות מאמריקה החוצה, כדי לרכוש ארצות זרות ולהשתלט עליהן. יגידו לי: אבל מה איכפת לך, אם בינתיים משהו יקום בארץ? לי איכפת, שהארץ עם כל מה שיקום בה מועברת על־ידי כך לבעלות זרה, לשלטון זר.

אני עובר לנימוק השלישי. אמרתי: זוהי צורה של אכספורט־הון וגם צורה של אכספורט־סחורות. אנו למעשה איננו מקבלים דולרים משם; אנחנו מקבלים משם סחורות; מוכרחים לקבל את הסחורות במחיר המוכתב לנו, במועד המוכתב לנו, בטיב המוכתב לנו, בתור־המשלוחים המוכתב לנו. ועל־ידי כך, כמובן, אנו מקצצים את היבוא מארצות אחרות, שמשם היבוא יכול להיות בתנאים הרבה יותר נוחים. אבל לא רק זאת. כשאין יבוא ישראלי מארצות אחרות, בגלל ה„מילווה" מאמריקה, או יבוא מקוצץ מאד — נסגרת הדרך לאכספורט ישראלי לאותן הארצות, מפני שאיננו קונים אצלן. ארצות־הברית מוכרות לנו, אבל אינן קונות אצלנו. ואחד הויכוחים, אחת המערכות הגדולות שיש ביניהן ובין השלטון הקיים — שאנחנו רוצים לקנות אצל מדינות המוכנות לקנות אצלנו, ולא אצל המדינה המוכנה לקנות אותנו. זהו ההבדל. ואני אומר בפירוש: אנחנו מעלים תמיד את ברית־המועצות כדוגמה, כי היא דוגמה ומופת גם בענין זה, של נכונות לסחר־חליפין על יסוד הגאת־גומלין. אבל איש מאתנו לא אמר, שצריך לנהל את סחר־החוץ הישראלי רק עם ברית־המועצות. עם ברית־המועצות ועם צרפת, עם סין ועם הודו, עם הונגריה ורומניה וגם עם בלגיה ואיטליה, אבל לא מונופול אמריקאי על סחר־החוץ שלנו. כי זוהי ארץ שאיננה קונה ולא תקנה אצלנו, היא לא קונה אף אצל מדינות המסוגלות הרבה יותר מאתנו לייצא. היא קונה מדינות, ולא אצל מדינות אחרות.

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):
חמישים חנויות בניו־יורק מוכרות מעילי־גשם ישראליים.

משה סנה (סיעת־שמאל):

והנימוק האחרון, זו המשמעות הפוליטית של המילווה. המשמעות הפוליטית היא שהמילווה משמש — כמו ההענקה, אם כי בצורה אחרת ובצינורות אחרים — מכשיר להטלת מרות זרה על ישראל ושלילת ריבונותה. הפעם לא אתחיל מן החיילים; אתחיל דוקא מענין אחר.

אותו מורגנטאו, שהועמד בראש מפעל־המילווה, בנאום פתיחת־המפעל, התערב בעניינים הפנימיים של ישראל. הוא אמר שבישראל צריך לתת יותר חופש ליזמה הפרטית, כלומר להעניק עוד יותר פריבילגיות לקאפיטאל הגדול. והוא אמר דבר שני, נגד המוסדות המשקיים של ההסתדרות, זוהי התערבות בענינים ישראליים. הוא אמר דבר שלישי: לא 200 אלף, כפי שאמר בפעם הקודמת, אלא תיקן את עצמו ואמר: 250 אלף חיילים צריכה מדינת־ישראל לתת לאמריקה, למלחמתה האנטי־סובייטית.

שר־האוצר ל. אשכול:

פיתוח!

משה סנה (סיעת שמאל):

אני חושב שזהו הפיתוח היחיד, אבל זהו פיתוח בדמיונו.

ודבר אופייני מאד, שאחרי הנאום הזה הגיבו עתונים שונים, ביניהם „דבר", נגד ההתערבות של מר מורגנטאו — עם כל הנימוס, כמובן. אבל על מה הם הגיבו? — על ענין היזמה הפרטית ועל הפיעתו נגד המוסדות המשקיים של ההסתדרות. על הדבר השלישי הזה, על 250 אלף החיילים האלה הושלך הס; בזה אי־אפשר להרגיז את הפריץ.

איש לא יגיד שזה מילווה שאיננו קשור בתנאים פוליטיים; הוא קשור גם קשור. הסידרה הראשונה נקראה: „מילווה העצמאות"; היא לא גרמה לעצמאות. הסידרה הזאת נקראת: „מילווה פיתוח"; היא לא תגרום לפיתוח. היא רק תצמצם את האפשרויות של התפתחותנו הכלכלית.

לכן נצביע נגד החוק הזה, בכל קריאותיו, ואנו מציעים להחזיר אותו לממשלה.

שמואל דיין (מפא"י):

אדוני היושב־ראש, חברי הכנסת הנכבדים. בשעה זו, כש־אנו סוקרים את המפעל הזה, אני חושב שיש לזכור גם זאת — שראש הממשלה דוד בן־גוריון הוא שהגה את הרעיון הגדול הזה והביא אותו לידי הגשמה: רעיון לכנס חוגים שונים ורחוקים מההסתדרות הציונית, כדי שגם אילו הין רחוקים, שלא שיתפו את עצמם במפעלנו, וזה היה בשעת חולשתה של ההסתדרות הציונית, חולשה הנמשכת גם היום.

מוצלח היה הרעיון לכנס אותם דוקא בירושלים, זה גם קירב אותם, לראות את המפעל במו עיניהם, והודות לאישיותו, נוסף על המדינה, נתקרבו החוגים האלה והם לא יתרחקו עוד אלא ימשכו חוגים נוספים.

והנה, במקום 500 מיליון דולר הכניסו 150 מיליון במשך שלוש שנים, במקום חמש שנים. אינני רואה מרחק גדול מה־מחשבה, מהרעיון בתחילתו. סכום זה קובע הרבה.

גם אני שואל מה שד"ר בדר הנכבד שאל לפני כמה רגעים מעל הבמה הזו: מה עשיתם בכסף הזה? אך אני גם עונה: מובן, שהכסף הזה איננו נבדל בקופה לצרכים מיוחדים מכל כסף אחר. זוהי הקופה לכל הסכומים הנכנסים: המגביות, ההענקה, ומה שאנו יוצרים בעצמנו. ד"ר בדר הוא כרגיל דגיש — ואני אומר זאת בכנות — לענין אחד: לצה"ל. והדבר האחד הזה, הוצאותיו משך שנה מהוות סכום נכבד מאד, וד"ר בדר יודע אותו פחות או יותר. 150 מיליון איננו סכום גדול כל כך לצורך זה. הוא יודע זאת.

אני שואל את ד"ר בדר: בלי הסכום הזה מה אנחנו בארץ, ומה כל חוג בתוכנו, מה אתם חברי חירות מייצרים בארץ שאפשר לקבל בעדו דולרים? המביאים אתם הכנסות מחוגים יהודיים ממקום אחר, כדי שאפשר יהיה בסכומים אלה לא רק להחזיק את הבטחון בארץ, אלא גם לחזק אותו? ועוד דוגמה. אנחנו הושבנו בארץ 20—30 אלף יחידות משק במקומות ישוב בגבולות; ושוב אגיד לד"ר בדר — הטוען בצדק שצריך להוסיף ישובים בגבולות: בישובי גבולות אלה השקענו מיליונים רבים, זוהי גם התיישבות וגם בטחון. ומה הם המקורות לכל אלה? כלום יכולנו בלי המקורות האלה לעשות פעולה זו, או הנוכל לעשותה להבא? אם כן, מהו הלגלוג הזה? ומהי השאלה שאתם מציגים: מה עשיתם? — את זה עשינו בעזרת הכספים האלה. אני חושש להגיד, שבלי הכספים האלה ודומיהם, בלי המגבית המאוחדת וכספים אחרים שנכנסים אלינו מיהודי ארצות־הברית מי יודע אם יכולנו להחזיק מעמד בשטחים אלה, שהם רצינים מאד. ולכן, קצת דרך־ארץ, קצת רצינות כשדנים בשאלות הללו.

חבר־הכנסת סנה טען כאן נגד ההון האמריקני המרכזם את האיגרות ושמי יודע מה הוא יכתיב לנו. אנחנו יודעים שמחזיקים שונים ישנן כ־500 אלף קוני איגרות העצמאות, מהם חברי המפלגות הציוניות, שהם חלק חשוב בין קוני האיגרות האלה. מה לו למילוה הממשלה האמריקנית ולאיגרותיהם של פועלי־ציון או חברי „הדסה"? איזה קשר יש ביניהם? אלה הם דברי הבל שאין להם שחר. איך אנשים רציניים עולים על במה זו ומדברים דברי הבל כאלה?

ועוד טוען חבר־הכנסת סנה, מדוע איננו מנהלים משא־ומתן מסחרי ואיננו מביאים סחורות מארצות אחרות, אלא נותנים לאמריקנים להכתיב לנו איזה סחורות לקבל? כאילו אנחנו נותנים להם כאן דולרים, וכאילו חופשיים אנו לקנות במקום שאנחנו רוצים. אנחנו קונים סחורות מאמריקה, כי הכסף בא משם. אם חבר־הכנסת סנה יכול להראות לנו על מקור אחר לכספים מחוץ לאמריקה, מחוץ למגביות...

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):

מי אומר שמכריחים אותנו לקנות סחורות, למה אתה מאשר?

שמואל דיין (מפא"י):

אינני מאשר, אינני עוסק בפעולות כאלה, אני אומר, אם אנחנו מקבלים סחורות, כגון צינורות או מכונות חקלאיות מאמריקה, אנחנו קונים אותם באמצעות הכספים שאנחנו מקבלים מהיהודים שם. אילו היה חבר־הכנסת סנה מציע לנו הצעה אחרת, מאיזו ארץ אחרת שיש לו קשר אתה, או שהוא חושב עצמו קשור לה — —

שלמה לביא (מפא"י):

כמו שהם חושבים אותו קשור להם.

שמואל דיין (מפא"י):

— — שפעם אחת יגיד לנו, איך היינו בונים את הארץ, איך היינו מפתחים את המחצבים, את מפעלי ההרושת, מקימים שיכונים ומאות יישובים לעשרות אלפי עולים היושבים במעברות, בלי כספים אלה? היינו שמחים מאד לכל קשר שהוא עם יהודי בריה־המועצות, ואם הוא טוען לקשר עם הדמוקראטיות העממיות, הרי בשום ארץ מהדמוקראטיות העממיות

אין הוא יכול להוכיח לנו על אפשרות של קשר עם היהודים, ולא רק גיוס כספים אלא אפילו קשר תרבותי עם יהודים. הוא עולה על במה זו ומדבר דברי הבל שאין להם שחר, כאשר הוא יודע שבלי כספי יהודי אמריקה, בלי הסיוע מאמריקה לא היינו יכולים להתפתח ולשמור על גבולותינו, לקלוט את אנשי המעברות, לבנות שיכונים לאנשי המעברות, שום דבר לא היינו יכולים ליצור, כי איננו מייצרים אלא כדי 20 וכמה מיליון ל"י תפוזים, ועוד כמה מצרכים המכניסים לנו מטבע חוץ, וגם זה הודות למכונות שהובאו מאמריקה. רק באמצעות הכסף האמריקני יכולנו ליישב עולים ולקלטם.

איך עולים תברים על במה זו ומדברים דברים שאין להם כל יסוד, ואין בהם תועלת? צריך פעם אחת להעמיד את הדברים על אמיתותם.

אנחנו שמחים מאד למפעל הזה שהקימונו ורוצים להרחיבו גם בארצות אירופה ובמיוחד באנגליה. נכון שההסברה והתעמולה הציונית עולות ביוקר, אבל האם מישהו מכם הראה לנו על אפשרות למשוך כספים מיהודים על־ידי הוצאות קטנות יותר? ואם יש לכם הצעות כאלה, בבקשה, אנו נקבל אותם ונבצעם ובלבד שנקבל את הסכומים הדרושים לנו לקליטת העולים וליישובה ובטחונה של הארץ.

ג'ורג' פלש (הציונים הכלליים):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. מי שנפגש בשבועות אלה עם יהודי אמריקה, וראה את גישתם הכנה והנפלאה למפעלנו, קשה לו מאד לשמוע את דברי חברת־הכנסת וילנסקה והנגררים אחריה...

אליעזר שוסטק (תנועת החרות):
בעברית אומרים: המחזרים אחריה.

ג'ורג' פלש (הציונים הכלליים):

לא אכנס לפולמוס, כי לא לזה התכוונתי כשביקשתי את רשות־הדיבור. אבל ברצוני לומר כמה מילים לגברת הנכבדה הזאת: היא סיפרה לנו על הרבה דברים שמציעים לנו, כגון חמרי־גלם, סחורות ומכונות מארצות הדמוקראטיה העממית, והייתי רוצה לשאול: האם מציעים לנו גם קשר עם היהודים שם, כי בזה דוקא הנכס הנפלא של המפעל הזה, היוצר שותפות־גורל יהודית, מפעל הנותן לנו את האפשרות של קשר עם אחים, ומשתף יהודים אלה בנכר ובמרחקים עם המפעל שלנו ואתנו.

ואם ביקשתי את רשות־הדיבור וגוזל מהבית הנכבד הזה כמה רגעים, עשיתי זאת כדי למסור לבית ולציבור משהו על התרשמותי שלי מפגישות עם אחינו שם.

עם כל הכבוד לשר־האוצר ולמשרד־האוצר, ארשה לעצמי לומר שקל יותר להוציא אגרות מאשר להפיץ אותן, ואני בטוח ששר־האוצר יסכים עמי. ועל־כן ברצוני לומר מלים מספר על אלה המפיצים את האגרות ואלה הרוכשים אותן, כי לפי דעתי להם מגיע עיקר הערכתנו והוקרתנו.

יכולתי לחזור ולומר שהתרשמותי מהמכשיר שהוקם, מהמשרד שפועל באמצעות עובדים בשכר ומתנדבים, לא היתה טובה ביותר. אבל אני שמח לציין, שגם אחרי שראיתי מכשירים ארגוניים של מוסדות יהודיים וציוניים אחרים, נוכחתי לדעת שהמכשיר שהוקם להפצת אגרות המילווה הוא מכשיר יעיל. לא אכנס לבירור הצד הכספי שבדבר, ולא אבדוק כעת את אחוז ההוצאות; שמענו על כך היום דין ודברים. אני מבין שלפי סעיף 9 של החוק, שר־האוצר ממונה על הענינים האלה וצריך לשמור, ובוודאי שוקד ושומר על כך. לכן לא אכנס לכך, וגם איני בקיא עד כדי כך בדברים שאוכל לדבר עליהם בבטחה בבית נכבד זה. אבל יכול אני לומר, שהמנגנון יעיל והוא חדר לכל הערים, העיירות והפינות שבארצות־הבריח, ואין זה פשוט כל־כך. לפעמים אנו מחליטים על מפעל זה או אחר בארצנו הקטנה ולא כל־כך בנקל חודרים לכל מקום.

הערה נוספת על היהודים שרוכשים את האגרות. ואגב רק רוצה אני לומר לבית שלפעמים גם לא־יהודים רוכשים אותן. ברצוני לציין את הרוכשים לשבח, את כ לם. כדאי היה לראות אותם בכל חלקי ארצות־הברית, כשהם באים בהמוניהם לשמוע את דבר ישראל ורוכשים באהבה את האגרות האלה. הם מביטים עליהן כעל תעודות המקשרות אותם קשר ישיר עם המדינה. לא זו אף זו: לא פעם נשמעה הדעה וה בעה החרדה, שאולי חלק גדול מיהודים אלה תומכים בנו או יתמכו בנו אך ורק כשנדמה שגם האדמיניסטראציה של ארצות־הברית תומכת בנו, ואילו כשהדרוח נושבת בכיוון אחר — הם אולי לא ייענו. נפל בחלקנו להיות באמריקה בימים שאקרא להם "ימי קיביה", בימים שהאדמיניסטראציה האמריקאית ושר־החוץ האמריקאי הודיעו על הפסקת העזרה לישראל, רבותי, כבוד וגאווה היה לראות באותם הימים אלפי יהודים אמריקאיים מתקוממים נגד החלטת ממשלתם. הזדהו אתנו הזדהות פטריוטית אמיתית.

רבותי, עלינו לדעת את הדברים ולהסיק מסקנות מתאימות. עלינו לראות במפעל זה לא רק מפעל כספי, אלא גם מפעל לאומי ופעולה מדינית, כי גם הסברה קשורה בהפצת האגרות ויש בה הסברה לאומית מדינית. על נו להבין שבמיבן מדיני אין נכס יקר יותר, ולא רק מכ נה כספית, מיהודות ארצות־הברית. אומר עוד זאת: טוב נעשה גם אם אנו מצדנו נעשה הכל כדי שהם ירגישו וביבינו שאין אנו רואים אותם כתורמי תרומות או רוכשי אגרות בלבד, אלא אנו חושבים אותם לחלק אינטגראלי מהמפעל, מהמאמץ, מהפעולה והמשימה שלנו. לקראת זאת עלינו להגבי ר את המאמצים, כי אין לנו — זאת הוכח ואני משוכנע שזה עוד יוכח — נשק מדיני וכספי חשוב מהם וטוב מהם.

בתור אחד מאלה שניתן להם לפעול בקרבם ולראות אתם, חובת כבוד היא לי לומר להם גם מכאן עד כמה מעריכ ם ומוקירים את המאמצים שלהם, ובתוכם כל אלה שהופיעו יחד אתנו באותן הפגישות, המס־בות והאסיפות, וביניהם ראשי עיריות של ארצות־הברית, לא־יהודים, אנשי הקונגרס והסנאט וישב־ראש ועדת־החוץ של הסנאט ויילי בראשם, אנשים מהוועד הגוצרי, אנשי כנסיה הפועלים למען מפעלנו. אני אומר שזהו משהו מיוחד לארצות־הברית, כי דבר זה בצורה זו אפשרי רק שם. טוב שנדע זאת וטוב שבהתאם לכך נפעל.

אריה אלטמן (תנועת החרות):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. אנו דנים עכשיו במוסך של מילווה חדש. הסיבות לכך ברורות: המדינה זקוקה לכסף. אני מעוניין כמובן בהשקעות בארץ, ובעיקר השקעות של יהודים, ויש להגביר את הנטיה לבנות את ההשקעות והעזרה למדינה על היהודים, מפני שכולנו זוכרים את הנסיון המר שהיה לנו בחדשים האחרונים, כאשר ביום בהיר אחד הודיע מקור עזרה נכבד לא־יהודי על הפסקת העזרה; ואם העזרה חודשה כעבור זמן־מה, הרי היא חודשה בתנאים. מכאן מסקנה, בעיקר לכל מי שהירים לו ענינינו המדיניים היום בעולם, שאין לקוות בעתיד לעזרה בלי תנאים, ועזרה בתנאים

פירושה, כבמקרה שקרה לנו לפני כמה חדשים — כניעה. הממשלה נכנעה בקשר לאותו ענין שבגללו מנעו מאתנו את העזרה הכלכלית. זה מעמיד אותנו עוד יותר לפני ההכרח לחפש את דרכנו בעולם היהודי. לכן, הנסיון החדש לגייס אמצעים והלוואות בשביל המדינה על־ידי פניה חדשה ליהודים — הוא דבר חשוב. אבל אלה שמביאים את הענין לדיון בכנסת, צריכים גם לעשות חשבון־נפש מסויים.

יש ללמוד מן הנסיון בנידון זה. כאשר הכריזו לפני שלוש שנים על מילווה העצמאות, היתה הכוונה לאסוף רק רבע מן הסכום הזה. ההכנסות במשך שלוש שנים האחרונות ירדו משנה לשנה. ההכנסה בשנה האחרונה ירדה במידה ניכרת. אני, יחד עם חברים אחרים מהכנסת שוחחנו עם ראשי המפעל באמריקה והם לא העלימו ממנו שההכנסות נמצאות בסימן ירידה. הם חיפשו את הסיבות לכך, וציינו סיבות שונות בלי להגיד שדווקא סיבה זו או זו היא הקובעת; אבל ציינו סיבות רבות ושונות.

בשעה שהכנסת דנה בענין נכבד זה, וזה ענין נכבד, אנו מעמידים במבחן את שם המדינה. יש לחשוב על תוצאות העלולות לפגוע בפרסטיז'ה של המדינה ולהתנקם בנו לא רק מבחינה כלכלית אלא גם מבחינה מדינית. לכן כדאי שהממשלה המביאה את החוק הזה, תחשוב ברצינות על המצב. גם באמריקה פקפקו רבים אם יש מקום למילווה חדש, אולם אם החליטו לחדש אותו ורוצים בהצלחתו, הרי מן הצורך לעמוד על הסיבות, אשר לדעתי ולדעת רבים באמריקה מנעו הצלחת המילווה.

אני דן על ענין זה לא מבחינה עקרונית, אלא מבחינה מעשית; מדוע חלה ירידה? אני אומר שעד היום הזה מתייחס רוב הציבור היהודי לענין הזה לא מבחינה של ביזנס אלא מבחינה פילאנטרופית, והדבר הזה מתנקם, מפני שבתנאים אלה אדם הקונה אגרות במאה דולאר היה בתנאים אחרים קונה בשלוש מאות, ואדם הקונה בחמש מאות היה קונה באלף וחמש מאות וכו'. מדינת־ישראל נתונה במשבר כלכלי, הארץ היא עדיין ארץ המקבלת חבילות, ארץ בה הופסקה העליה והעתונות העולמית מרבה לדבר על יציאה הולכת וגוברת עקב המצב הכלכלי — ומצב כלכלי זה איננו מעורר אמון, והסימנים ניכרים בגישה ובתגובה היהודית לתביעה ולדרישה לקנות אגרות. האקלים הכלכלי בארץ איננו סוד ואיננו נחלת תושבי הארץ בלבד. אלפי תיירים מבקרים בארץ, חוזרים ומספרים. כמובן שהם מוסרים על האקלים הכלכלי בארץ: במקום משטר כלכלי חפשי — פיקוח; במקום משק לאומי אחיד — סקטורים כלכליים. ואם ישנם סקטורים, הרי הדבר ההגיוני הוא: העדפת סקטור אחד על האחר. זה משפיע — לא אני אומר זאת, זאת אומר אדם המכובד על כולכם, מר הנרי מורגנטאו, ראש המילווה הזה העומד גם היום בראשו; אין הוא איש אופוזיציה, אלא ידיד המדינה והממשלה. והנה בסוף חודש ספטמבר 1953 כשהתכנסה בוושינגטון הוועידה הכלכלית של כל ראשי מילווה העצמאות, קרוב לשבעים איש, הוא הודיע שם בין השאר: אין אנו רוצים להתערב בעניני המדינה, אבל אם ממשלת ישראל מעוניינת שיהודי אמריקה ישקיעו כספים בישראל, הרי ההסתדרות צריכה להפסיק לעסוק בביזנס. כל אחד יכול להתייחס לדבריו כרצונו הוא, אבל צריך להתחשב בעובדה שזוהי דעתם של אנשים רבים מאד. דברים אלה משפיעים כמובן. לכן אם רוצים לחדש את המילווה שיצליח — צריך ליצור תנאים כלכליים בארץ שימשכו ולא ידחו. אפשר לגייס, לפי הכרתי, סכומים עצומים. היהודים מעוניינים בישראל, נאמנים לה ואוהבים את ישראל. חרדים לגורלה הרבה יותר מאשר האופטימיסטים בינינו יכולים לתאר לעצמם, הם מוכנים ומסוגלים לעזור למדינה. אולם תשחררו אותם מכל מה שקוראים „מנטל רזר־בישן" (מכל הספקות). הנחילו להם את ההכרה שהכל פה בסדר ולטובת התפתחות העם; תנו להם את ההרגשה שעזרתם תביא לתועלת ממשית. לפי דעתי, מצווה הממשלה להתחשב בכך. כבר הזכרתי בכנסת שמוטב לממשלה להתאים עצמה ולהיכנע לרצון היהודי מאשר להיכנע לגורמי־חוץ תחת לחץ כלכלי. גם אם אין זה נעים למפלגות השולטות במדינה בהתאם לכל מיני עקרונות שלהם, תתחשבו במצב רוח השורר שם, אם רוצים אתם בתוצאות אחרות. אני רוצה להגיד שיהודים רוצים לבוא ארצה ולהשקיע כספם. אני משוכנע ש־99% מן היהודים הקונים אגרות יהיו מוכנים להשקיע כספם בארץ, ולא ידרשו בעתיד לשלם להם חזרה. אבל צריך שהממשלה תעשה רביזיה בקשר לדרכיה הכלכליות, ולא רק הכלכליות. אני רוצה שתדעו שגם המצב המדיני והבטחוני משפיע לרעה. איננו דנים עתה בענין זה, אנו דנים בענין כלכלי, אבל גם בזה צריך להתחשב. צריך להיות ברור, כי הרוח הנושבת מן הארץ היא הגורם הקובע והמכריע. רוח זו תקבע באופן סופי את תוצאות הפעולה של יהודי אמריקה. שם קיימת מכונה טובה מאד. המכונה המטפלת בהפצת האגרות היא משוכללת מאד, אבל היא לא תוכל להתגבר על הקשיים. רק המדינה והרוח הנושבת מכאן יקבעו את התוצאות.

אידוב כהן (המפלגה הפרוגרסיבית):

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. דיברו על ארצות־הברית, אבל מפעל ה„בונדס" מועבר גם בארצות אחרות. אין תחת ידי מספרים אחרונים ומדוייקים, אבל יש לי מספר יסודות שמתוכם אני מניח, כי מפעל זה, מפעל מילווה העצמאות, השיג ומשיג סכומים ניכרים גם בקרב קהילות יהודיות מחוץ לאמריקה, ובעיקר באמריקה הדרומית. ראיתי באחת הארצות את ה„בונדס" כשהוא מצליח לרכז סכומים ניכרים, ובאופן יחסי הם גדולים פי־כמה ממה שנותנים יהודי אמריקה. ראיתי גם את הרוח בה נתנו; ראיתי גם את הרוח, או ה„רוחות", שבגללם הפחיתו אחדים מהם לתת מכפי יכולתם או סירבו לתת בכלל. וברצוני לקשור את דברי אלה בדברי חבר־הכנסת אלטמן, שקדמני. מסכים אני בהחלט לניתוחו לגבי ה„רוח" היוצאת מן הארץ והקובעת את יחסם של היהודים, את יחס כיסם ולבבם, למפעלנו וצרכיו. ואני אינני מדבר באופן כללי בלבד. ראיתי „רוחות" שונים ומשונים, המשפיעים מן הארץ ואין המדובר רק בתיירים בלבד. ראיתי אדם, עשיר, בעל תעשיה, שמכתב בנו מן הארץ הניע אותו להחליט לעלות ארצה; וראיתי מכתב של אח העובד בארץ ומרוויח את לחמו בה, הכותב לאחיו כי „מוטב לזרוק לאשפה מאשר לתת לציונים". גם זה משפיע. ולא רק יורדים־וחוזרים פגיעתם רעה; ראיתי אנשים שחוזרים מפלגתיים על שולחנותיהם, ועל־פי תוזרים אלה מתליטים הם לא לתת עוד לקרן־היסוד, אלא לחכות לשינוי במשטר. ראיתי אנשים שידיעתם את הארץ וידיעותיהם על הארץ הן אפסיות לגבי כל דבר חיובי; אבל הם יודעים את הרכילות ואת דיבת הארץ כידיעת יהודי את „אשרי" בעל־פה, — לא עכשיו, אבל לפני דורות־דורותיים.

לא מעט אנו בעצמנו מעצבים את יחסם של היהודים האלה לישראל, ואנו שוכחים שקיימת באופן אובייקטיבי מחלה יהודית של ביקורת עצמית מייסרת, מפלגת, מפלה

של חוסר סבלנות לגבי עצמו, לגבי ביתו ולגבי ערכיו, לעומת סבלנות עצומה לגבי כל מה שמתרחש אצל אחרים, אצל הגויים. ואני רוצה לסיים פרק זה של דברי בקריאה לכולנו להבין, כי שום אויב מאויבי ארצנו, במשך חמש שנים אלו, לא הזיק כל כך הרבה לישראל כפי שהזיקה הרכילות על המדינה, שאין פשוט אפשרות לתאר אותה ואת הנזק שהיא גורמת.

אבל ברצוני לומר כמה מלים ביחס ל"בונדס". ברור שהסיבוב השני שהממשלה ניגשת אליו, הוא בלי ספק ביטוי לצורך הגדול של המדינה במטבע זר; יש כאלה המפקפקים אם זה הוא גם ביטוי להצלחת הסיבוב הראשון. ואמנם ישנם כמה סימנים הנותנים מקום לפקפוק: הרי הושג רק שליש מהסכום שהוכרז עליו; הרי ההוצאות עלו פי־כמה־וכמה על המשוער בתחילה; הרי המגבית — בכל זאת אי־אפשר להתכחש לכך — מפסידה בהחלט חלק ממה שעלולה היתה לקבל, אילולי ה"בונדס". זה נכון; ואף־על־פי־כן אני אומר: ה"בונדס" היה מפעל שבא בשעתו, וגם עכשיו אין לנו ברירה אלא לחדשו, והסיבה העיקרית לדעתי נעוצה בזה, שאף אילו השקענו במגבית אותן הוצאות עצומות שאנו משקיעים ב"בונדס", היתה אולי המגבית עולה ב־20—30 אחוז, אבל היא לא היתה יכולה לתת מה שה"בונדס" נתנו. והסיבה העיקרית לכך, כי עייפה נפשם של היהודים לאותה דרך, לאותה סיסמה, ולאותו תוכן. אמנם אני מוסיף ואומר: אין לנו ברירה אלא להמשיך ב"מגבית" מתוך מאמץ לרעננה, תוך חיפוש תוכן וסיסמה חדשים קצת יותר. היהודים קיבלו באיזו רעננות את "הדבר החדש" שהביאו ה"בונדס", ונדמה לי כי יהודים אלה — אינני יכול לדבר בשם חמישה מיליון יהודי אמריקה או אחרים — אבל ראיתי יהודים רבים, עשרות ומאות, שהשקיעו ב"בונדס" מתוך מגמה ליצור לעצמם קשר כספי וכלכלי עם מדינת ישראל. "חוק ההשקעות" שלנו משנת 1949, על כל ההנחות שלו במסים, על כל הפיתויים שלו בהחזרת מטבע זר, על כל שאר הדברים הטובים שהבטיח — "חוק ההשקעות" ההוא הצליח לרכז, נדמה לי, פחות מרבע ממה שריכזו ה"בונדס". וההסבר לכך הוא פשוט: מי שיודע את מהותם הכלכלית של היהידים, מי שיודע את הסוציאולוגיה היהודית מבחינה כלכלית, הבין ומבין שעוד לא הגיעה שעתם של יהודים להשקיע בארץ השקעות ישירות, תעשיתיות. היהודים הם עם של מעמד בינוני־מסחרי מובהק, המרוכז בכמה ענפים מיגבלים, שאינם מתאימים לנו ואינם נחוצים לנו, והנה נמצאה להם דרך זו של השקעה, והם נענו לה.

אף־על־פי־כן אין לפטור את הדיון הזה רק במליצות ציוניות ובהטפה ציונית, כפי שלצערי הרב עשו בעיקר כמה מחברי ועדת־הכספים, שאולי יותר מכולם היו הם צריכים לנגוע בבעיות של ה"בונדס" באופן עיניני. לדעתי, שהיא מבוססת על דעתם של אנשים רבים שדיברתי אתם בניו־יורק, יש ויש מקום, ומקום ניכר, לצמצום נכר בשיעור ההוצאות. ה"בונדס" נגררים אחרי אותו שגעון, הייתי אומר, המאפיין את החיים של אמריקה, שגעון הפרסומת, שהוא מפעל־אדירים שאין כמותו בעולם. אבל מפעל־ענק כלכלי מוציא את ההוצאות העצומות שלו על פרסומת בעיקר לשם מטרה מכרעת — מניעת הופעתו של מתחרה־בכוח, מניעת הופעת המתחרה בפועל. ל"בונדס" אין מתחרה באמריקה; המתחרה היחידי שלו, שהוא למעשה בן־בריתו, זוהי המגבית, ויש מקום להצניע לכת ולהעמיק חרוש בשטח זה.

דבר שני — יש ויש מקום לביקורת לגבי כמה וכמה סיסמאות של ה"בונדס", ולא אכנס כרגע, כמובן, לניתוח הסיסמאות כולן; אבל קו אחד של הדברים ברצוני להתעכב עליו, והוא — היחס בין המילווה והמגבית לפחות במובן אחד, במובן זה שה"בונדס" בתעמולתו וגישתו — אם בפרסום אם במגע ישיר — מעוררים, נאמר, את הרמז — אם לא להגיד יותר מזה — שכאילו עבר זמנה של המגבית, אם באים תועמלנים, עסקנים, ואפילו שרים, או אנשים אחרים מן הארץ, ואומרים ש"הבונדס" באו במקום המגבית, וכי המדינה עייפה מ"צ'ריטי", ואינה רוצה עוד ב"צ'אריטי" — תגובתם של יהודים אלה צריכה להיות באופן טבעי כזו: "אם המדינה אינה רוצה בצ'אריטי, אקנה בונדס; אבל אמנע את תרומתי מן המגבית השנה". ואז, אם חלק ניכר של הבונדס נקנה לא רק תמורת 3.5% אחוז רבית, ולא תמורת החזרת הקרן בזמנה, אלא גם תמורת ויתור, או הפסד, של שליש מזה שהמגבית צריכה ויכולה היתה לקבל מידי אותו יהודי, אותה שנה — כי אז הבונדס עולים יותר ביוקר, ואז אולי אינן כדאיות.

אם כן — יש צורך בתיאום הסיסמאות בין הבונדס והמגבית, על מנת שהבונדס לא ישיגו את הצלחתן על חשבון חלק מן המגבית — וזה אחד הדברים החשובים ביותר שיש להדגישם כשמדברים כאן על מפעל הבונדס. כי תיאום זה לא היה, ובמידה שדובר על תיאום בין הערים, זמני־הפעולה, וכו'. שמעתי מפי יהודים שאמרו: הוליכו אותנו שולל. רמזו לנו, או אמרו לנו, שהשנה תמורת קניית הבונדס נוכל "לקפל" או "לגנוז" חלק מן הסכום שאנו רגילים לתת ל"מגבית" והרי סוף־סוף אפילו אם אתה מסביר לו ליהודי שזו השקעה וזו תרומה, עדיין אלה כספים מאותה הקופה עצמה של אותו היהודי, וזה מוכרח להשפיע השפעת גומלין.

לכן אני מציע שלושה דברים:

א) צמצום בהוצאות וויתור על שיטות פרסומת אמריקניות בוזבזניות, שאין צורך בהן אף לפי דעת אמריקנים, ולא רק לפי דעתי שאינה מוסמכת בכך.

ב) התאמת הסיסמאות כך שלא ייגרם נזק למגבית בשום מקום.

ג) תיאום גם בפעולה מעשית עם המגבית, על־מנת שלא ייעשו על־חשבונה.

אלה הם שלושת הדברים שעליהם חייבת ממשלת ישראל, האחראית לבונדס, לעמוד בתוקף ולא להיכנע לשום לחץ ולשום סמכות.

שר־האוצר ל. אשכול:

אדוני היושב־ראש, כנסת נכבדה. קודם כל חשוב לציין, שכל הבית היה מאוחד בהערכת מילוה העצמאות בעבר, היסגיו ומטרותיו. מילוה הפיתוח שאנו דנים בו, חשוב לעצמנו, בוודאי שחשוב הוא לאותם האנשים, שקיבלו על עצמם שליחותנו לבצע את המפעל הזה, ורק זאת קיבלו לעשות בשליחותנו.

ארשה לעצמי כמה הערות בשולי הדברים של חברים רבים שהשתתפו בוויכוח, בין ההערות יהיו ענייניות וגם כאלה שאינן כל כך ענייניות, — הכל לפי החבר שהשתתף ולפי חלקו שתרם לוויכוח.

חבר־הכנסת פורדר דיבר על דרכים חדשות במכירת אגרות המילוה. דיברו על כך פעמים אחדות, אך לי נראה שעדיין לא הגיע הזמן לכך. דומני שכבר אמרתי פעם בבית, שישראל כולה אינה גדולה כל כך שנתחיל לחלקה חלקים־חלקים. יש

ראל כולה אומרת משהו ליהודים בעולם. מפעל סתם — יכול להצליח, ויכול להיות שלא יצליח. זה בוודאי אינו מונע ממפעלים להתארגן ולגסות לגייס כספים גם בדרכים אחרות. אני אומר זאת מתוך ש־קול דעת, וגם מתוך מגע עם אנשים, עם אנשים הקונים אגרות מילוה ואנשים הצריכים לעשות את המאמצים לאכה, ושבענין זה יכולים לשמש לנו מורי־הלכה. זה בוודאי אינו מונע ממפעל אחר לנסות לגייס כספים. להיפך, עודדנו את חברת החשמל שתנסה לגייס כספים בארצות־הברית. רצינו שחברת החשמל ומפעלים אחרים ינסו לגייס כספים בדרכים מסחריות גרידא. מובן, שלא נתנגד לכך שגם בענין זה יהיה יחס לעצם הענין. היה טוב אילו היו בארץ מפעלים, היכולים לשמש משיכה לכספים כאלה.

אינני חושב לרצוי שהממשלה תפתח בארצות־הברית משרד שיטפל באישור מפעלים או השקעות. בעצם ישנם משרדים כאלה: ישנו משרד כזה בסוכנות היהודית, המטפל בעידוד השקעות פרטיות; ישנו משרד כזה בקונסוליה בניו־יורק ובקונסולוית אחרות. אם תשאלו אותי אם תוצאות פעולותיהם הן „מרעישות" במובן החיובי, — לא אוכל להתפאר ולא אוכל לנחם אתכם ואת עצמי.

שאלו מדוע אנו מדברים על 350 מיליון דולאר, והרי בזמנו דיברנו על 500 מיליון דולאר. גם בענין זה היו מאמינים והיו פקפקנים. אמנם לא הצלחנו לגייס אלא 150 מיליון דולאר. אך זה סכום גדול בהשוואה למדינות אחרות, שגייסו את כל כוחותיהן להשיג מילוה, ולא השיגו. למדינות אלה היה משהו למשכן — כלומר: דברים חשובים יותר מאשר צרור הגאומים שאנו מנסים לעשותם אכספורט, לשם עידוד או לכלכלת הענין. הכוונה היא פשוטה: אנו מנסים לדבר עם יהודי העולם כאל שותפים לחזון, לאידיאה, לביצועו של המפעל, ואנו מדברים בלשון תכליתית. אמרנו: אנחנו רוצים לגייס במשך שנים אחדות 500 מיליון דולאר, ומכיוון שכבר קיבלנו 150 מיליון דולאר, אנחנו מדברים עכשיו על 350 מיליון דולאר, בהתאם לתכניות. אין זאת אומרת, שישנו בטחון מלא שנשיג זאת תוך שנתיים־שלוש שנים, כי הכל תלוי במזל. יכולים לקרות דברים שונים, אך אנו לא בנו על כך. אמרנו בפירוש, שהסריה הראשונה של המילוה תהיה בסכום של 75 מיליון דולאר על־חשבון 350 מיליון הדולאר. אם אתם רוצים, הרי גם זה מקמץ בהוצאות, אבל אינני רוצה להכנס כאן לפרטים.

בוועדת הכספים אוכל למסור גם כמה הערות מעשיות, כי יש דברים שאפשר לשנות ולתקן. לא כדאי לשנות ולתקן הרבה, כי זה יכביד ביתיים על ההכנות. לא אתנגד אם ייאמר, ששר האוצר רשאי לקבל הלוואה לתקופה שלא תהיה פחות ממספר מסויים של שנים. בעצם אנו ממשיכים עכשיו את הסריה השניה של מילוה העצמאות הקודם. הכנסת דה אז והאליטה על 500 מיליון דולאר, ומסרה לשר האוצר לטפל בפרטים. אין טעם מיוחד לשנות זאת; אני מבין שחבר הכנסת בדר אינו שבע־רצון משר האוצר, אבל אין באמתחתי נימוקים יסודיים אחרים כדי לשנות את הסכום המוצע. משום כך אינני רואה בזה טעם.

אם לא אגיב על דברי חברים שלא הסתייגו בשום דבר — אין זה משום שאינני מחשיב את דבריהם, אני מעוניין דווקא שאלה העושים את המלאכה יקראו ויידעו מה נאמר כאן, אני אעביר גם את הסטנוגראמה לאנשים האלה, כדי שישמעו גם עידוד, גם דיבון וגם הערות ביקורת צודקות, כדי שילמדו ויידעו.

דברי חברת הכנסת וילנסקה נמצאים בקונפליקט משונע וחמור עם האמת, — וזהו כמעט הדבר היחידי שאני יכול להגיד. אני מנסה לעתים להתווכח אתם ברצינות, ואני חושב: אולי הפעם זה יועיל, אבל אין זה מועיל אף פעם. במסווה של דיבור רציני מגבבים כאן ערימה של בדותות. אני אמרתי זאת גם בקריאת ביניים. הפעם נלכד ברשת הזאת גם חבר הכנסת סנה. אני חייב להגיד לחברי כנסת אלה, כי הם שרים „אריא" מאופירה לגמרי אחרת. גם על זה יש תשובה, ואני ודאי אענה. דיבריתם על המילוה של הבנק ליבוא ויצוא. אולם לדברים האלה אין כל קשר לדברי.

אסתר וילנסקה (מק"י):

ומה קשר יש לוועידת מילוה העצמאות ולדברי מ־רגנטאו על נכונות ישראל לשלוח מאתיים אלף חיילים לצבא האמריקני? וזאת — בנוכחות אבא אבן ובהסכמתו.

שר־האוצר ל. אשכול:

אבקש לכוון גם את קריאות הביניים לענין שאני מדבר עליו, את, חברת הכנסת וילנסקה, דיברת דברים שאינם אמת, ואני רציתי לעזור לך ואמרתי שאת שרה לחן („אריא" בלע"ז) מאופירה אחרת, אולם את ממשיכה בשלך. אמרת שאנו חייבים ומוברחים לקנות באמריקה ומשלמים 50% יותר מאשר במקום אחר. אין זו אמת.

אסתר וילנסקה (מק"י):

אם כך, תביא את המחירים.

שר־האוצר ל. אשכול:

קודם־כל צריכה את להביא אותם; אני קובע שדבריך אינם אמת.

משה סנה (סיעת־שמאל):

אבל המסחר עם ארצות הברית הוא שלילי ביותר.

שר־האוצר ל. אשכול:

אני עוד אגיע גם אליך.

אסתר וילנסקה (מק"י):

אבל מה עם ההתחייבויות הצבאיות? הן נאמרו? אתה אינך מכחיש זאת.

ראובן שרי (מפא"י):

מה זה מועיל? — כבר הכחישו מאות פעמים, אבל את חוזרת על דבריך כתקליט.

אסתר וילנסקה (מק"י):

זאת לא הכחישו, מורגנטאו דיבר על מאתיים אלף חיילים ואבא אבן תיקן למאתיים־וחמישים אלף.

שר־האוצר ל. אשכול:

לחבר הכנסת בדר ברצוני לומר, שנכון שישנם שותפים רבים לבנין הארץ ויש הרבה מקורות לכך. לא הסתרתי זאת ודיברתי עברית פשוטה כשאמרתי: „מילוה העצמאות", גם אילו הצליח לגייס במשך שלוש שנים חצי בילין דולאר, — אין הוא בוודאי יחידי ואינו יכול להיות יחידי בבנין הארץ, רק חבר הכנסת ציזלינג מאמין שברשותו מפתח קסמים, שיוכל לבנות את הארץ ו„למלא את הבור מחולייתו". איך יכולים לפיו מיליון־וחצי יהודים לבנות להם את ארצם — — —

אהרן ציזלינג (מפ"ם):

אתה שם בפי דברים שמעולם לא אמרתי אותם. אמרתי רק שהם יכולים לא לאכול כספים שנועדו להתיישבות ולקליטת עליה — וזאת עושה המדיניות שלכם. אמרתי שהם אינם מחוייבים להתעשר על חשבון העם.

שר־האוצר ל. אשכול:

אם בכלל נגור עלי לנהל במשך כל הזמן דיאלוגים עם כל אחד ואחד שאני מזכיר בשמו, אני מכין לכך — אבל יש גבול לכל דבר.

חבר־הכנסת ציזלינג הסתבך היום במקצת בדבריו — הרשה נא לי לסיים את דברי ותראה שצדקתי. אתה אמרת שלולא הדרך הגלוזה, דרך התוהו הבלתי מתאימה של הממשלה הזאת, היינו מביאים כסף ליהודים החדשים, אבל יהודי חדש, ברגע שהוא עובר את הגבול, הוא נעשה ישראלי, ולשם מה נחוץ אז כסף? — אם אתה טוען שלא אמרת זאת, קרא נא בבקשה שוב את הסטנוגרמה.

אשר לחבר הכנסת בדר, יש לו דרך משלו לנסות תמיד לעורר חששות וחשדות בבחינת: „תפסו את... מישהו". אינני יכול להגיד על חבר הכנסת בדר שאינו יודע את הדברים, ואני מוכרח להגיד שהוא יודע ומעדיף למרוד בידיעה ובאמת. הוא נמצא בוועדת הכספים, וועדה זו יודעת בוודאי את התקציבים, את התכניות ואת תקציבי הפיתוח שנוי־שנה לפרטי פרטיהם, בהכנסה ובהוצאה, ובכל שנה כתוב כמה דולארים ותמורתם בלירות מתקבלים ממילוה העצמאות, וכן מה עושים במילוה העצמאות. אינני יודע מה הוא תובע ממני עתה.

אמרתי זאת בצורה תיאורית ואני חוזר על כך: במפעל שנמצאים בו כמה מעוניינים, נותן כל מקור לתוך רק חלק, ומכיוון ש„פקוניה נון אולט" (הממון אין לו ר ח), אפשר למצוא לירה לכל דולאר של אגרת העצמאות, בכל מפעל רצי־ני קונסטרוקטיבי בארץ — וזה נכון.

בעיירה בה נולדתי, כשהגוי היה נוסע לשוק והיו נותנים לו כסף לקנות דברים שונים — מכיוון שלא ידע קרוא וכתוב, ואת חכמת הבוכהאלטריה — היה קושר כל כסף לחוד ואומר: כסף זה בשביל מלה, כסף זה בשביל שמן וכסף זה בשביל משהו אחר. אבל ממך, חבר־הכנסת בדר, מותר לדרוש שתשתמש בחכמת הבוכהאלטריה ותדע מה שאנו עושים עם כל הכספים הזורמים לים אחד ובונים את ישראל. הכנסת, ועדת הכספים וכל העם יודעים מי נהנה מהכספים, מה עושים בהם ועל מה מוציאים אותם, לא פעם מסרנו פה דינים וחשבונות, שאין גולה יהודית אחת שהביאה את שמונה־מאות אלף היהודים לישראל, שאין לה רפרזנטאציה רצינית בהתיישבות, בחקלאות ובתעשיה, בעבודה ובמיכון. אלה הם הנהנים. ומי משלם? הם ואנו, כלומר העם היהודי. ואין צורך להציג שאלות וסימני שאלה שריח לא טוב נודף מהם.

חבר־הכנסת סנה גם הוא נלכד ברשת הזאת של ההוצאות הגדולות. כבר נאמר פה, שההוצאות כוללות הוצאות שאינן שייכות לבנק, אלא לעבודת חינוך והסברה. שמעתי על־כך מפי אנשים שמילאו השנה תפקיד בפגישותיהן בגולה וראו כיצד נעשית העבודה. היתה להם פגישה עם מאות אלפי קוני האגרות האלה, וזוהי פגישה חשובה למדינת ישראל. אבל אני מביא את הדבר בחשבון.

בכל־זאת, חבר־הכנסת סנה, — מדינות אחרות היו מוכנות למכור את ניירותיהם בהורדה של 15 נקודות, אך הדבר לא הועיל להם, והרי אותן המדינות חזקות מבחינה כלכלית יותר מאתנו.

על קניות בהכרח ועל מחירים מופרזים כבר אמרתי: לא דובים ולא יער ולא תיישים ולא גדיים.

משה סנה (סיעת־שמאל):

היבוא שלנו מארצות־הברית עולה על סכום כל המילוות והענקות, לרבות מילוה העצמאות. יש לך מאזן מסחרי שלילי עם ארצות־הברית.

היו"ר ז. שפר:

אפשר לקרוא קריאת־ביניים, אבל לא נאום־ביניים, זה קצת יותר מדי.

שר־האוצר ל. אשכול:

טענת קודם בחיטים ועכשיו אתה רוצה לטעון בשעורים. אני מדבר עכשיו על המחירים. אני מדבר בגבולות החוק המוצע הזה, ואני רוצה להכריח אותך להתייחס באופן רציני לדבר זה. בגבולות החוק הזה אין כל טעם לדבר על השתלטות ועל התערבות ועל דברים דומים. הרי אני עומד לפני הבית ואומר שאינני נבהל מן האפשרות של קבלת מילוה במישרין מן ה„וואל סטריט", אילו אפשר היה לקבלו. אבל כאן אין כל קשר ואין כל צל־צלו של דבר זה.

הייתי מציע לך, חבר־הכנסת סנה, לחשוב קצת. מי יודע, בימים אלה, בפרק זמן זה, כשדגל השלום מתנופף גם על הקרמלין וגם על הבית הלבן, מי יודע, אולי גם מאלנקוב בעצמו יבקש מילוה מארצות־הברית לצרכי פיתוח או למטרה אחרת. זה יכול לקרות. ואז ודאי תרקוד שלוש פעמים: „קדוש, קדוש, קדוש". למה לך לצאת עכשיו נגד הדבר הזה?

סלחו לי, אבל אני מוכרח להגיד עוד דבר. לעתים יש לי הרגשה, שכל הדיבור הזה יש בו כוונה, בהכרה או מתחת לסף־ההכרה, לסתום את מקורות היניקה ומקורות העצמה של מדינת ישראל. אינני יכול לתאר לעצמי, שאנשים רציניים, היודעים חשבון, אינם יודעים איך עמים אחרים ומדינות אחרות, ובתוכם העמים הסובייטים, ועמים בעלי עושר טבעי, בונים את מדינתם, בכמה קורבנות, קרבנות־חיים של מיליונים, וכיצד הגיעו למה שהגיעו. אני יכול להניח שחברת־הכנסת וילנסקה חושבת כך בתמימותה, ואני מוכן להגיד: סלח לה, אלוהים, אבל אינני חושד בחבר־הכנסת סנה שאינו יודע זאת. לשמחתי, קצרה ידם להזיק ולקלקל. בכל־זאת הבל, חבל על כל נפש בישראל.

אני חוזר ואומר, שעצם העובדה שכל הבית מאוחד בכך, אומרת הרבה, אם כי ודאי יש מקום לרצון שנעשה את הדבר יותר בזול. אלא שלא אלוהים מקדר קדרות; אנשים עושים את המלאכה, ואלה העושים את המלאכה, עושים אותה כפי שעושים. הדבר דורש כשרון, ולא כל אדם יכול לעשות את המלאכה הזאת. לארצות־הברית ישנם ממיזים שלה ומנהגים משלה. ודאי שמותר לנו לרצות לקמץ עד כמה שאפשר, הדבר נעשה במידה מסויימת, וייתכן שאפשר לעשותו במידה יותר גדולה.

נראה לי, שאנחנו משתתפים הפעם בהגשמתו של עוד חלום ציוני, שהיה נחלת הציונות במשך דורות, חלמנו על מילוה לאומי, — אמנם גם על מילוה בינלאומי, אבל גם על מילוה לאומי. בחיי חולין, בוויכוח זה או אחר, אנחנו מג־

שימים. ודרך הטבע היא שכל חלום, או חזון, או אידיאה, כשמגיעים להגשמתם, קצוצות קצת הכנפים, והנוצות מרוטות קצת, אבל הגוף ישנו. ההצעה הזאת היא על 150 מליון דולר. אנחנו עומדים לעשות זאת גם בשלב שני. ואני מקווה שזה יהיה מקור רציני. וזה בכל־זאת מקור יהודי ולא זר לבנינה ופיתוחה של הארץ, יבוא יום וחברת־הכנסת אסתר וילנסקה תראה זאת בעליל — וגם עכשיו, אילו רצתה, היתה רואה זאת. אי־אפשר להתעלם מן העובדה, שכל הכספים בונים את מדינת ישראל, את משקה ואת עצמאותה.

ועדת־הכספים ודאי תטפל בהצעה. אבל אינני שותף לא להערה ולא לפירוש שרוצים לתת, כאילו היתה פעם אגרת ששמה „אגרת העצמאות" ועכשו אנחנו קוראים לזה „אגרת פיתוח". יש לנו כמובן שומרי־עצמאות נאמנים מאד ויש כאלה שאינם נאמנים. ומתחיל ויכוח. לא דובים ולא יער, לא מיניה ולא מקצתיה. אגרת העצמאות היתה קיימת מיד עם הקמת המדינה, כשכל הענין היה טרי, ואז דובר על עצמאות מדינית ולא על עצמאות כלכלית. והשם הזה נראה היה למי שרצה למכור את הרעיון הזה. עכשיו אנו נמצאים בתוך תוכה של מלאכת הבנין והשם „אגרת הפיתוח" הוא השם הנכון. ובשם זה היא גם תצליח.

אלה הן ההערות המעטות שמצאתי לנכון להעיר לדברי החברים.

היו"ר ז. שפר:

ישנן שתי הצעות: הצעת סיעת מק"י להחזיר לממשלה את הצעת החוק והצעה בנוסח דומה מצד סיעת שמאל; וה' צעה להעביר את החוק לוועדת־הכספים.

ה צ ב ע ה

ההצעה להחזיר את החוק לממשלה לא נתקבלה.

ההצעה להעביר את החוק לוועדת־הכספים נתקבלה.

היו"ר ז. שפר:

הישיבה הבאה מחר בשעה 16.00.

הישיבה נעלה בשעה 21.55.